

## ДО ПИТАННЯ ТІЛЕСНОГО ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНО - ФІЛОСОФСЬКОГО АСПЕКТУ

Білогур В.Є., д.ф.н.

Ковальчук О.В.

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана*

*Хмельницького,*

*м. Мелітополь, Україна*

*Summary: Article is devoted to an actual problem – the analysis of system social and philosophical ideas of a body and a corporality within carried-out sports and sports activity of the personality.*

*Keywords: phenomenology of the person, body, corporality, personality, sports and sports activity, adaptive physical training, health saving technologies.*

Залишаючись предметом інтересів соціально-гуманітарного пізнання, найважливішим напрямком якого є вивчення людини в просторі соціуму, проблема тілесності людини знаходить об'єктивне відображення в системі психолого-педагогічної науки і може бути віднесена в дослідницькому плані до теорії і методики фізичного виховання, спортивного тренування, оздоровчої та адаптивної фізичної культури. При цьому, однією з проблем залишається питання можливості розкриття феноменологічного змісту людської тілесності, побудови стратегії її дослідження і системного виявлення всієї багатоаспектності даного явища. Рішення цієї наукової задачі дозволить подолати негативне ставлення людини до свого фізичного і морального розвитку та підвищити значущість фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з різними групами населення в на всіх етапах онтогенезу. З позиції психолого-педагогічної науки - тілесність - не біологічний організм, не те, що ми усвідомлюємо як своє тіло, а культурно-історичний і семіотичний феномен - новоутворення, викликане новою формою поведінки. У даному трактуванні тілесність - це те, без чого поведінка людини не може відбутися[1]. Це реалізація певної культурної і семіотичної схеми - певний модус тіла або ставлення до власного тіла, контроль інстинктів і потреб. Тілесність не може бути відрефлексованою за допомогою традиційних категорій, розроблених в класичних парадигмальних підходах в розумінні феномена людини. В рамках сучасної психолого-педагогічної рефлексії тілесність доцільно трактувати як феноменологічний тип цілісності людини, що має особливе буття і просторові виміри в системі фізичного виховання. В рамках здійснюваної соціальної практики людина, перетворюючи навколишній світ, розвиває свій тілесний і духовний початок, реалізує свій сутнісний дуалізм. Особливе місце при цьому в змістовній та інституційній складових займає фізична культура і спорт, а фізкультурно-спортивна діяльність як вид основної діяльності при цьому виступає в якості засобу перетворення природи людини у суспільного

індивіда. У такому контексті актуальні завдання фізкультурно-спортивної роботи з населенням, якщо їх формулювати в широкому розумінні, в принципі зводяться до наступного: 1) залучити різні групи населення до активних занять фізкультурою і спортом; 2) отримати максимально повний соціально-педагогічний і культурний ефект від цих занять. У процесі життєдіяльності людина цілеспрямовано приділяє увагу зовнішнім проявам тілесності: форма тіла і його краса (татування і боді-арт, одяг і аксесуари); експресивні рухи тіла (положення тіла, танець, жестикуляція, вираз обличчя і т.д.); вибір і соціальне нормування рухів через способи ходьби і бігу, ритм кроків, рух рук і ніг, способи інших основних рухових дій; тілесна дистанція (проксемика). У свою чергу внутрішні прояви тілесності виявляються у ставленні до власного тіла (через прийняття - неприйняття), фізичній підготовленості і фізичних якостях, стані внутрішніх органів і систем, в контролі за проявом біологічних програм (інстинктів і потреб) [2]. При цьому доцільно зазначити, що усвідомлення і оцінювання людиною свого тіла, його значущості в структурі особистісного сприйняття, а також свідоме утвердження у світоглядній системі принципу пов'язаності тілесного і духовного в людині при орієнтації на суспільну і особисту шкалу цінностей - все це утворює смисловий контекст формування аксіології людського тіла - від первинних установок до реальної практики здійснення. Практична орієнтованість в здійснюваному дослідженні націлює нас на необхідність розгляду й інших аспектів розуміння співвідношення тіла і тілесності в існуючій науковій рефлексії і соціальній практиці, що відображається в ряді досліджень як зниження рівня соціального, психічного і фізичного здоров'я різних груп населення, що висуває на перший план глибину розуміння тіла і тілесності людини. Базові тілесно-орієнтовані вправи виступають в якості інструментальної основи оздоровчих технологій фізкультурної і спортивної діяльності різних груп населення. Однак, основними причинами низької значущості та привабливості фізкультурно-спортивної діяльності є: уявлення про те, що вся цінність занять фізичними вправами зводиться лише до їх впливу на здоров'я та фізичний розвиток людини на тлі вкоріненої в суспільну свідомість думки про постать фізично міцної і здорової людини з великими м'язами, але з обмеженим інтелектом, вузьким культурним кругозором і т.д.; переоцінка стану свого здоров'я і фізичного розвитку; недооцінка значущості занять фізкультурно-спортивною діяльністю як одного із засобів корекції фізичних недоліків, що віддзеркалюється в надмірній масі тіла, низькому м'язовому тонусі і т.д.; лонгітюдність (темпоральність, тобто обов'язкове співвідношення усіх біографічних даних з часом життя), процес отримання оздоровчого ефекту від занять фізкультурно-спортивною діяльністю і вимога необхідності тривалих, регулярних і систематичних занять фізкультурою і спортом, чіткого дотримання режиму дня, відмови від шкідливих звичок; низький статус фізкультурно-спортивної діяльності як засобу оздоровлення і фізичного вдосконалення в загальній системі життєвих цінностей [3].

Проведені дослідження дозволили сформулювати низку організаційно-управлінських і науково-методичних вимог, реалізація яких дозволить

підвищити ефективність системи оздоровчих методів фізкультурно-спортивної діяльності, що реалізуються у ВНЗ: здійснення фізкультурно-спортивної діяльності з урахуванням існуючих сучасних науково-методичних практично орієнтованих розробок; наявність соціального середовища стосовно умов життєдіяльності студентів, що відповідає нормативним вимогам; раціональна організація освітнього процесу; об'єднання різних видів і форм оздоровлення в єдину і стійку функціональну систему, що забезпечує ефективну дію на всі вікові групи учнів з урахуванням гендерного аспекту; формування і реалізація особових ціннісних орієнтацій, перехід від регульованої діяльності до саморегуляції процесу активного здоров'я; підвищення якості безперервної освіти, спрямованої на формування таких загальнолюдських цінностей як фізичне, психічне і соціальне благополуччя, підвищення життєвих ресурсів людини, до числа найважливіших з яких відноситься здоров'я; здійснення моніторингу нервово-психічної і стресової стійкості, профілактика розвитку захворювань, пов'язаних з професійною діяльністю; оптимізація та корекція фізкультурно-спортивної діяльності на основі моніторингу генетичної схильності й формулювань рекомендацій спеціалістів. Заявлений напрямок наукових досліджень не вичерпує всієї проблеми досягнення індивідуалізації навчання в процесі занять фізкультурно-спортивною діяльністю, а накопичені дані і їх концептуалізація надають певний внесок в галузь теорії і методики фізичного виховання і спортивного тренування. Фізична культура знаходить у феномені людського тіла, як і в будь-якому іншому матеріальному об'єкті, включеному в її простір, форму своєї реалізації, можливість бути втіленою у життя. Порівняльний аналіз існуючих досліджень дозволяє зробити висновок про прагнення авторів до такого розуміння тіла і тілесності, яке в повній мірі відображало б і фізичну, і духовну, і соціальну складову його буття. Розробки в області соціально-філософської, психолого-педагогічної наук, теорії і методики фізичного виховання - спрямовані на пошук інтегративного, систематичного опису фізкультурно-спортивної діяльності як системи, що орієнтує на розуміння феноменологічних якостей людини - як тілесних (фізичних), так і духовних (морально-естетичних). Облік зазначених автором соціально-філософських аспектів дослідження проблеми тілесності у фізкультурно-спортивній діяльності особистості в доповненні до широкого спектру знань про феномен людини, його психічну і тілесну природу, дозволить системно та ефективно застосувати здійснювані на здоров'язберігаючій технологічній основі наукові розробки.

### *Список літератури*

1. Акчурина, Б.Г. Телесность как проявление человеческого потенциала / Б.Г. Акчурина. - Социально-гуманитарные знания, 2004 – С. 31–37.
2. Визитей, Н.Н. Физическая культура личности / Н.Н. Визитей // Проблема человеческой телесности: методологические, социально-философские, педагогические аспекты. – Кишинев: Штиинца, 1989. – С. 34–45.

3. Олексенко Р.І. Філософія розвитку інформаційного суспільства в епоху глобалізації - Гілея: науковий вісник, 2015. В. 98, С. 230-232.

УДК 316.334.56:316.722

## ІНТЕРКУЛЬТУРНІСТЬ ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ ГРОМАДИ МЕЛІТОПОЛЯ

Букреєва І.В., к. філ.н., доцент

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана*

*Хмельницького*

*м. Мелітополь, Україна*

*Summary: It is shown that interculturality is a significant resource of social and cultural capital accumulation, which can consolidate the urban community into civil integrity.*

*Keywords: interculturality, trust, social communications, city.*

Мелітопольщина – територія зі складною і своєрідною історією етнокультурного розвитку. Наприкінці XVIII-поч. XIX ст. на ці землі почали переселятися представники різних етнічних та конфесійних груп: меноніти, греки, німці, болгари, євреї, поляки, караїми та інші. З плином часу етнонаціональний склад населення міста ускладнювався. Наявність на спільній території багатьох культур, за відсутності корінного населення, неоднозначно вплинуло на рівень етноконфліктності й викликали відповідні етносоціальні й статусно-рольові зміни у соціально-просторовій структурі даного соціуму. Вагомого значення для формування особливостей менталітету за радянських часів набув подальший розвиток міста як промислового центру. Індустріалізація регіону проводилася під політичним та культурним домінуванням Росії, що нівелювало цінність етнічної самобутності спільнот. Залежність від «владної національності», від роботи промислових підприємств і тісних торгівельних зв'язків з Росією, призвели до покори владі, життя «сьогоднішнім днем» без осмислення майбутнього. Внаслідок нав'язування політичної культури із-зовні відбулися процеси акультурації-декультурації і поступова асиміляція етнічних спільнот. З огляду на це, Б. Слющинський дійшов висновку, що ідентичність мешканців регіону є «сегментарною», а стиль життя і субкультура – «гібридними» [24, с.18].

Враховуючи вказані чинники мешканці міста вже за часи незалежності постали не як об'єднана спільними інтересами спільнота, а досить-таки розрізнена громада, яка виробила особливу міську субкультуру та менталітет.

Для виявлення впливу інтеркультурного чинника на формування соціокультурного капіталу міста Мелітополя, як типового міста Південного Сходу України, Центр соціологічних досліджень МДПУ ім.Б.Хмельницького провів соціологічне опитування в період з 09.09.2018 по 12.09.2018 років. Вибіркова сукупність (n) склала 2400 респондентів,  $\Delta \pm 2,3$ ,  $P=95\%$ . Вибірка багатоступенева, гніздова, квотна.